

הצעת חוק זכויות של אדם עם מוגבלות המועסק כמשתקם, התשס"ז-2007
פרק א': הגדרות

1. בחוק זה -
- הגדרות
- "מועסק עם מוגבלות" - אדם עם מוגבלות כהגדרתו בסעיף 5 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998 (בחוק זה - חוק שוויון זכויות), שמלאו לו 18 שנים ומועסק או מיועד להיות מועסק במקום תעסוקה;
- "מעסיק" - לרבות המפעיל והבעלים של מקום התעסוקה של מועסק עם מוגבלות;
- "מפעל מוגן" - כמשמעותו בסעיף 17 לחוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987² (בחוק זה - חוק שכר מינימום);
- "מקום עבודה רגיל" - מקום תעסוקה שאינו מפעל מוגן, מרכז שיקומי, מועדון תעסוקתי וכיוצא באלה;
- "משתקם" - מועסק עם מוגבלות שהמנהל קבע כי הוא משתקם לאחר שמצא, כאמור בסעיף 3(ד), כי יכולת התעסוקה שלו פחותה, עקב מוגבלותו, מיכולת העבודה הרגילה באותו תפקיד, בשיעור של 75% לפחות;
- "השר הממונה" - לגבי מועסק עם מוגבלות שהוא נכה נפש כהגדרתו בחוק שיקום נכי נפש בקהילה, התש"ס-2000³ - שר הבריאות, לגבי מועסק עם מוגבלות שהוא נכה כהגדרתו בחוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1959 [נוסח משולב],⁴ וזכאי לתגמולים לפי אותו חוק - שר הביטחון, ולגבי כל מועסק עם מוגבלות אחר - שר הרווחה;
- "השר" - שר התעשייה, המסחר והתעסוקה.

פרק ב': משתקם במקום עבודה רגיל

2. זכויות משתקם - במקום עבודה רגיל
- (א) בין משתקם במקום עבודה רגיל, ובין מעסיקו או הגורם השיקומי המלווה - אם ישנו, לא יחולו יחסי עובד ומעביד; בסעיף זה ובסעיף 3, "גורם שיקומי מלווה" - גורם שאושר בידי השר הממונה, המעניק למועסק עם מוגבלות ליווי שיקומי תומך תעסוקה לפי מבחנים שעליהם החליט השר הממונה לאותו סוג של מוגבלות.
- (ב) משתקם המועסק במקום עבודה רגיל זכאי לקבל ממעסיקו גמול תעסוקה שלא יפחת משיעורי המינימום הקבועים בתוספת הראשונה, בהתאם לדרגת יכולת התעסוקה שנקבעה לו.

ד ב ר י ה ס ב ר

יכולת עבודה מופחתת), התשס"ב-2002, שהותקנו מכוחו; לפי התקנות האמורות, זכאי אדם עם מוגבלות שהוא עובד ונמצא כי יכולת עבודתו מופחתת ביותר מ-25% ולא יותר מ-50% מיכולת העבודה הרגילה באותו תפקיד, לשכר מינימום מותאם בשיעור שלושה רבעים משכר המינימום; עובד כאמור שיכולת העבודה שלו פחותה כאמור ביותר מ-50% ולא יותר מ-70%, זכאי לשכר מינימום מותאם בשיעור מחצית משכר המינימום, ועובד כאמור שהפחתה ביכולת העבודה שלו עולה על 70% - זכאי לשליש משכר המינימום.

מתוך הכרה בחשיבות התעסוקה של אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה הפתוח, לתהליך השיקומי שבו הם מצויים, החוק המוצע בא להסדיר את התעסוקה של אנשים עם מוגבלויות, שמטרת העסקתם שיקומית בעיקרה.

כיום, חלות על אנשים עם מוגבלות שהם עובדים ומועסקים במקום עבודה בשוק העבודה הפתוח, ואשר יכולת עבודתם מופחתת עקב מוגבלותם, הוראות סעיף 17 לחוק שכר המינימום, התשמ"ז-1987 (להלן - חוק שכר מינימום), ותקנות שכר מינימום (שכר מותאם לעובד עם מוגבלות בעל

¹ הצעת חוק מס' 1018/17/פ' הועברה לוועדה ביום ג' באדר התשס"ז (21 בפברואר 2007).

² ס"ח התשנ"ח, עמ' 152.

³ ס"ח התשמ"ז, עמ' 68.

⁴ ס"ח התש"ס, עמ' 231.

⁵ ס"ח התשי"ט, עמ' 276.

(ג) משתקם במקום עבודה רגיל זכאי לזכויות המפורטות בתוספת השניה.
(ד) ממועד הגשת בקשה כאמור בסעיף 3 ועד למתן החלטה בה, יהיה משתקם במקום עבודה רגיל זכאי לגמול תעסוקה בשיעור שלא יפחת משיעורי המינימום הקבועים בתוספת הראשונה, שעליו הסכים עם מעסיקו, בידיעת הגורם השיקומי המלווה - אם ישנו; ואולם, עד להערכת יכולת תעסוקה חוזרת לפי סעיף 3(ו) יהיה משתקם זכאי לגמול התעסוקה שנקבע לגביו לפי הערכת יכולת התעסוקה הקודמת שנערכה לו.

פרק ג': הערכת יכולת תעסוקה

3. (א) מועסק עם מוגבלות או מי מטעמו, ובהסכמתו גם מעסיקו או גורם שיקומי מלווה, הערכת יכולת תעסוקה

רשאי להגיש בקשה להערכת יכולת תעסוקה של אותו מועסק עם מוגבלות (בחוק זה - בקשה); בקשה תוגש ותידון בהתאם להוראות לפי סעיף 7(ב) לחוק שכר מינימום (בחוק זה - הוראות לענין קביעת שכר מינימום מותאם), בשינויים המחויבים ובשינויים האמורים בסעיף זה.

(ב) המנהל הכללי של משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה או מי שהוא הסמיך לכך (להלן - המנהל) יעריך את יכולת התעסוקה של מועסק עם מוגבלות שהוגשה לגביו בקשה, יחסית ליכולת העבודה הרגילה באותו תפקיד ובאותו מקום תעסוקה, בהתאם להוראות לענין קביעת שכר מינימום מותאם.

(ג) (1) הוגשה בקשה לפי חוק זה או לפי הוראות לענין קביעת שכר מינימום מותאם, יביא המנהל בחשבון בהחלטתו, בין היתר, נתונים לענין יכולת התמדה בתעסוקה, תפוקה, איכות העבודה ורמתה והרגלי עבודה.

(2) השר רשאי לקבוע, בהתייעצות עם נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות כמשמעותה בחוק שוויון זכויות, מנהל אגף שירותי רווחה ושיקום, מנהל האגף לטיפול באדם המפגר ומנהל היחידה לטיפול באוכלוסייה עם אוטיות והפרעה התפתחותית מורחבת (PDD - Pervasive Development Disorder) במשרד הרווחה, ממונה שיקום בשירותי בריאות הנפש במשרד הבריאות וראש אגף השיקום במשרד הביטחון, נתונים נוספים, מדדים, כלי הערכה ומבחנים שימשו להערכת יכולת התעסוקה.

(ד) מצא המנהל כי יכולת התעסוקה של מועסק עם מוגבלות פחותה, עקב מוגבלותו, מיכולת העבודה הרגילה באותו תפקיד בשיעור של 75% לפחות, יקבע המנהל כי הוא משתקם, ויעריך את דרגת יכולת התעסוקה שלו לפי הדרגות המפורטות בתוספת הראשונה יחסית למשתקמים אחרים; על משתקם יחולו הוראות חוק זה על אף האמור בהוראות לענין קביעת שכר מינימום מותאם.

(ה) החלטה בבקשה תינתן בתום 135 ימים מתחילת התעסוקה, ובלבד שלענין בקשה שהוגשה אחרי שחלפו 90 ימים מתחילת התעסוקה תינתן החלטה בבקשה בתוך 45 ימים מיום שהוגשה.

ד ב ר י ה ס ב ר

המוצע שמותאם למנגנון הקבוע לפי חוק שכר מינימום, כי יכולת העבודה שלו פחותה בשיעור של 75% לפחות מיכולת העבודה הרגילה באותו תפקיד, לא ייחשב לעובדו של המעסיק במקום התעסוקה או של הגורם השיקומי המלווה אותו, אם ישנו. לגבי אדם כאמור יקבע המנהל הכללי של משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (להלן - המנהל) כי הוא משתקם. הצעת החוק מוסיפה וקובעת (בסעיף 2) את הזכויות שלהן יהיה זכאי משתקם כאמור, שמעמדו אינו כמעמד של עובד וממילא חוקי העבודה לא חלים עליו: מוצע לקבוע שיעור מינימום לגמולי התעסוקה שהמשתקם יהיה זכאי

החקיקה הקיימת חלה על עובדים בלבד ואינה קובעת מה זכויותיו של מועסק שאין עובד ומעביד בינו ובין מי שמעסיק אותו למטרה שיקומית. ההסדר המוצע נועד לחול על אנשים עם מוגבלות שיכולת התעסוקה שלהם פחותה בשיעור של 75% לפחות מיכולת העבודה הרגילה באותו תפקיד.

הצעת החוק המתפרסמת בזה קובעת כי אדם עם מוגבלות המועסק או מיועד להיות מועסק במקום תעסוקה בשוק העבודה הפתוח, ושנקבע לגביו, באמצעות המנגנון

(ו) המנהל יבצע הערכת יכולת תעסוקה חוזרת למשתקם בתום שנה, בתום שנתיים ובתום ארבע שנים מהמועד שבו ניתנה החלטה בבקשה, אולם רשאי המנהל לבצע הערכת יכולת תעסוקה חוזרת למשתקם, או לשנות הערכה שביצע לגביו, בכל עת ששוכנע כי חל שינוי בנסיבות, בין שהוגשה בקשה חדשה ובין שלא.

(ז) הרואה את עצמו נפגע מהחלטת המנהל לפי סעיף זה, רשאי לערער עליה לבית הדין האזורי לעבודה בתוך 30 ימים מיום שהחלטה נמסרה לו.

פרק ד': הוראות שונות

4. סמכות שיפוט לבית הדין האזורי לעבודה תהא סמכות ייחודית לדון בהליך אזרחי לפי חוק זה.
5. שמירת זכויות (א) חוק זה בא להוסיף על כל זכות של משתקם מכוח חוזה עבודה או נוהג, לרבות זכות לליזוי שיקומי תומך תעסוקה כמשמעותו בסעיף 2, ולא לגרוע ממנה. (ב) אין באמור בחוק זה כדי לגרוע מכל זכות של מועסק עם מוגבלות שאינו משתקם.
6. עדכון סכומים הסכומים הנקובים בתוספת הראשונה יעודכנו ב-1 בינואר בכל שנה (בסעיף זה - יום העדכון) לפי שיעור עליית השכר הממוצע ביום העדכון לעומת השכר הממוצע היסודי; לענין זה - "השכר הממוצע" - כמשמעותו בסעיפים 1 ו-2 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995⁵;
7. "השכר הממוצע היסודי" - השכר הממוצע האחרון לפני יום העדכון הקודם, ולענין יום העדכון הראשון - השכר הממוצע מיום כ"ג בטבת התשס"ח (1 בינואר 2008).
8. שינוי התוספת השר, באישור ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת, רשאי בצו לשנות את התוספת.
8. ביצוע ותקנות (א) השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין, באישור ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת, תקנות בכל הנוגע לביצועו, וכן רשאי הוא לקבוע בדרך האמורה הוראות לענין חישוב זכויות משתקם לפי התוספת השניה. (ב) השר רשאי, בהסכמת שר האוצר, בהתייעצות עם השר הממונה לפי הענין, ובאישור ועדת העבודה הרווחה והבריאות של הכנסת, להתקין תקנות לענין מתן מענקים או תמריצים, כספיים או אחרים, למעסיקים של משתקמים או של עובדים עם מוגבלות בעלי יכולת עבודה מופחתת כמשמעותם בהוראות לענין קביעת שכר מינימום מותאם, בהתחשב, בין היתר, במשך ההעסקה, בגמול התעסוקה או בשכר העבודה, לפי הענין, וכן בנסיבות אחרות, ורשאי הוא לקבוע בדרך האמורה הוראות שונות למקומות תעסוקה שונים ולסוגי מוגבלויות.
9. תיקון חוק הביטוח הלאומי בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995⁶, בסעיף 287, אחרי פסקה (9) יבוא: "10) משתקם כהגדרתו בחוק זכויות של אדם עם מוגבלות המועסק כמשתקם, התשס"ז-2007".

ד ב ר י ה ס ב ר

בה, לענין החזר חלקי של הוצאות הנסיעה, וכן לענין הגנה מפני הפליה בתעסוקה ושמירת זכות של משתקמת שילדה לחופשה בת 12 שבועות (התוספת השניה).

בסעיף 9 להצעת החוק מוצע לקבוע כי משתקם יבטח מפני פגיעה במקום התעסוקה במסגרת ביטוח מתנדבים לפי חוק הביטוח הלאומי, התשנ"ה-1995, וזאת משום שביטוח

לקבלם ממעסיקן בהתאם לדרגת יכולת התעסוקה שלו, בשלוש דרגות שנקבעו (התוספת הראשונה). כמו כן, מוצע לקבוע הוראות לענין מועד התשלום של גמול תעסוקה והגנה על הגמול מפני שיעבוד, עיקול או העברה; עוד מוצע לקבוע את זכאותו של משתקם כאמור, לזכויות שונות בדומה לזכויות שחלות לגבי עובד, וזאת לענין ימי חופשה, חגים וימי מחלה בתשלום, לענין הגדרת מסגרת שעות התעסוקה והפסקות

⁵ ס"ח התשנ"ה, עמ' 210.

⁶ ס"ח התשנ"ה, עמ' ...; התשס"ז, עמ' 93.

10. בחוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998, בסעיף 3(א)6, אחרי פסקה (ה) יבוא:
תיקון חוק למניעת הטרדה מינית

"(ו) משתקם כהגדרתו בחוק זכויות של אדם עם מוגבלות המועסק כמשתקם, התשס"ז-2007, במסגרת תעסוקה, תוך ניצול יחסי מרות בתעסוקה או תלות".

11. תחילתו של חוק זה _____ מיום פרסומו.
תחילה

תוספת ראשונה

(סעיפים 2(ב) ו-1(ד) ו-3(ד))

דרגות יכולת תעסוקה וגמול תעסוקה

1. משתקם יהיה זכאי לגמול תעסוקה שלא יפחת מהשיעורים שלהלן לפי הערכת יכולת התעסוקה, בהתאם להיקף המשרה שבה הוא מועסק:

(א) משתקם עם יכולת תעסוקה גבוהה - לא פחות מ-900 שקלים חדשים לחודש בתעסוקה במשרה מלאה, ולא פחות מ-4.84 שקלים חדשים לשעת תעסוקה.

(ב) משתקם עם יכולת תעסוקה בינונית - לא פחות מ-600 שקלים חדשים לחודש בתעסוקה במשרה מלאה, ולא פחות מ-3.23 שקלים חדשים לשעת תעסוקה.

(ג) משתקם עם יכולת תעסוקה נמוכה - לא פחות מ-300 שקלים חדשים לחודש בתעסוקה במשרה מלאה, ולא פחות מ-1.61 שקלים חדשים לשעת תעסוקה.

תוספת שנייה

(סעיף 2(ג))

זכויות משתקם

1. (א) משתקם בתעסוקה במשרה מלאה זכאי לימי חופשה בתשלום בכל שנה, שלהם היה זכאי אילו היה עובדו של המעסיק, וכן ל-9 ימי חגים בתשלום שיכלול לגבי משתקם שהוא יהודי - את מועדי ישראל כמשמעותם בסעיף 18 לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948* ואת יום העצמאות, ולגבי משתקם שאינו יהודי - את מועדי ישראל או את חגי עדתו כמשמעותם בפקודה האמורה, לפי בחירתו, ואת יום העצמאות; התשלום ליום חופשה או ליום חג יהיה כגובה הגמול שהיה זכאי לו משתקם עבור יום תעסוקה.

(ב) משתקם זכאי לזכויות ככל שהיו ניתנות לו אילו היה עובד, לענין היעדרות בתשלום מתעסוקה ביום בחירות לפי סעיף 10 לחוק-יסוד: הכנסת⁷, ביום הזכרון לחללי מערכות ישראל לפי סעיף 4 לחוק יום הזכרון לחללי מערכות ישראל, התשכ"ג-1963¹⁰ וביום ירושלים לפי חוק יום ירושלים, התשנ"ח-1998¹¹.

ד ב ר י ה ס ב ר

הרגלי עבודה, איכות העבודה ונתונים נוספים ככל שייקבעו בתקנות. לפי המוצע, ישמש מנגנון קביעת שכר מינימום מותאם לפי סעיף 17(ב) לחוק שכר מינימום, גם את המנגנון להערכת יכולת תעסוקה לפי החוק המוצע. באמצעות מנגנון זה ייקבע מעמדו של משתקם, וכן תוערך יכולת התעסוקה שלו יחסית למשתקמים אחרים. כדי להבטיח הערכה אמינה של יכולת התעסוקה של אדם עם מוגבלות, בתפקיד מסוים ובמקום תעסוקה מסוים, תינתן החלטה לענין הערכת יכולת

נפגעי עבודה אינו חל עליו. בסעיף 10 להצעת החוק מוצע להשוות את מעמדו של משתקם למעמדו של עובד לענין סעיף 3 לחוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998, דהיינו לענין היעדר צורך להראות למטריד כי אינו מעונין בהצעות או בהתייחסויות חוזרות לפי אותו סעיף.

מנגנון הערכת יכולת התעסוקה של מועסק עם מוגבלות שיופעל בידי המנהל אינו מבוסס על מדד התפוקה בלבד, אלא על שילוב של פרמטרים נוספים, כגון התמדה בתעסוקה,

⁷ ס"ח התשנ"ח, עמ' 166.

^{**} מועד התחילה ייקבע בעת הכנת הצעת החוק לקריאה השנייה ולקריאה השלישית.

⁸ ע"ר התש"ח, תוס' א', עמ' 1.

⁹ ס"ח התש"ח, עמ' 69.

¹⁰ ס"ח התשכ"ג, עמ' 74.

¹¹ ס"ח התשנ"ח, עמ' 180.

2. משתקם בתעסוקה במשרה מלאה זכאי לימי היעדרות בתשלום בשל מחלתו; תקופת הזכאות לא תעלה על יום וחצי לכל חודש תעסוקה מלא שהמשתקם היה מועסק בו באותו מקום תעסוקה, ולא יותר מ-90 יום; התשלום ליום מחלה יהיה בשיעור של 75% מהגמול שהמשתקם זכאי לו עבור יום תעסוקה.
3. (א) משך יום תעסוקה של משתקם לא יעלה על 8 שעות וחצי ליום והיקף חודש תעסוקה לא יעלה על 186 שעות;
(ב) משתקם יהיה זכאי להפסקה בת חצי שעה במהלך יום התעסוקה;
(ג) משתקם לא יועסק במנוחה השבועית כמשמעותה בסעיף 7 לחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951.¹²
4. משתקם בתעסוקה במשרה מלאה זכאי להחזר הוצאות נסיעה בשיעור של 50% מההוצאות הנסיעה ככל שהיה זכאי להן אילו היה עובדו של המעסיק.
5. לענין תוספת זו והתוספת הראשונה, חישוב היקף המשרה של משתקם ייעשה לפי 6 שעות תעסוקה ליום, ו-132 שעות תעסוקה לחודש, ומשרה שהיקפה בין 132 ל-186 שעות לחודש תיחשב למשרה מלאה; זכויותיו של משתקם המועסק במשרה חלקית יחושבו באופן יחסי.
6. משתקמת לא תועסק בתעסוקה למשך 12 שבועות מיום שילדה.
7. משתקם לא יופלה בכל הקשור לתעסוקה או לגמול, מחמת מינו, נטייתו המינית, מעמדו האישי, הריון או היותו הורה, גילו, גזעו, דתו, לאומיותו, ארץ מוצאו, השקפתו או מפלגתו; אין רואים הפליה כאשר היא מתחייבת מאופייה או ממהותה של התעסוקה, או במקרה שמשותקם אינו כשיר לביצוע התעסוקה.
8. גמול תעסוקה ישולם לא יאוחר מהיום העשירי בחודש שלאחר חודש התעסוקה, ולא יהיה נתון לשעבוד, לעיקול או להעברה, פרט לעיקול בגין חוב מזונו.

ד ב ר י ה ס ב ר

בהסכם עבודה אישי בין המעסיק למשתקם ועולות על הזכויות לפי החוק המוצע, והן לענין זכויות שאינן נובעות מעצם התעסוקה, כגון הזכות לליווי שיקומי תומך תעסוקה שניתנת על ידי משרדי הרווחה, הבריאות והביטחון, לפי נוהלים שקבעו. כמו כן, הצעת החוק אינה גורעת מכל זכות של עובד עם מוגבלות עם יכולת עבודה מופחתת שהמנהל לא קבע לגביה כי הוא משתקם, דהיינו מי שלא בוצעה לגביה הערכת יכולת תעסוקה או מי שלאחר הערכת יכולת תעסוקה נמצא כי יכולת התעסוקה שלו עולה על שיעור של 25% מיכולת העבודה הרגילה באותו תפקיד (סעיף 7).

התעסוקה רק בתום 135 ימים מתחילת התעסוקה. בקשה להערכת יכולת תעסוקה יכול שתוגש על ידי המועסק או מי מטעמו, או בהסכמתו, על ידי המעסיק או גורם השיקומי שמלווה את העסקתו. נוסף על כך, נקבעו מועדים חוזרים להערכת יכולת תעסוקה של משתקם, כדי להביא לביטוי בגמול התעסוקה ובזכויות המשתקם שיפור ביכולת תעסוקה. החלטת המנהל בהערכת יכולת התעסוקה תהיה נתונה לערעור לבית הדין האזורי לעבודה (סעיף 3).

הוראות הצעת החוק באות להוסיף על זכויות המשתקמים ולא לגרוע מהן, וזאת הן לענין זכויות שנקבעו

חבר הכנסת זבולון אורלב

¹² ס"ח התשי"א, עמ' 204.